

Forslag til kommunekommisjonen – effektivisering og økt lokal frihet

1. Innsynsregler

Det foreslås en grunnleggende gjennomgang og innstramming av innsynsreglene, hvor hovedprinsippet bør være at innsyn i større grad begrenses til juridiske personer i Norge. Dagens ordning åpner i praksis for omfattende innsyn fra aktører uten direkte tilknytning, noe som medfører betydelig ressursbruk i kommunene og svekker effektiv saksbehandling.

I tillegg må forslaget ses i lys av dagens sikkerhetspolitiske situasjon. Norge befinner seg i en mer urolig geopolitisk virkelighet, hvor fremmede makter aktivt søker informasjon om offentlig sektor, kritisk infrastruktur og beslutningsprosesser. Dagens innsynsregime kan i ytterste konsekvens utnyttes til systematisk informasjonsinnhenting. Selv om mye informasjon isolert sett ikke er gradert, kan summen av tilgjengelig informasjon gi innsikt som ikke er ønskelig av hensyn til nasjonal sikkerhet.

Ved å begrense innsyn til juridiske personer og samtidig opprettholde partsinnsyn, vil man fortsatt sikre åpenhet og rettssikkerhet. Parter i en sak har allerede tilgang til relevant informasjon og kan bringe forhold videre til media eller offentligheten. Forslaget innebærer derfor ikke en svekkelse av demokratiet, men en nødvendig modernisering som balanserer åpenhet med sikkerhet, tillit og effektiv ressursbruk.

2. Biblioteklov

Det foreslås å fjerne det lovpålagte kravet om biblioteksjefstilling. Kommunene bør gis frihet til å organisere bibliotekstjenester ut fra lokale behov, størrelse og kompetansetilgang. Kravet om en spesifikk lederstilling er et uttrykk for detaljstyring som ikke nødvendigvis gir bedre tjenester.

I små og mellomstore kommuner kan kravet føre til uforholdsmessig høye kostnader og mindre fleksibel bruk av kompetanse. Ved å åpne for alternative organisasjonsformer kan man i større grad integrere bibliotekfunksjoner med skole, kultur og digitale tjenester. Dette vil kunne styrke tilbudet til innbyggerne og samtidig bidra til mer effektiv drift, særlig i distriktskommuner med begrensede ressurser.

3. PPT

Det foreslås å avvikle PPT som egen institusjon og overføre ansvar og kompetanse til kommunene og skolene direkte. Dagens organisering innebærer ofte lange saksbehandlingstider, flere ledd og fragmentert oppfølging av elever.

Ved å gi kommunene frihet til å organisere dette arbeidet lokalt, kan man sikre raskere tiltak, tettere oppfølging og bedre samordning med øvrige tjenester. Kompetansen finnes i stor grad allerede i kommunene, og en mer integrert modell vil bidra til bedre ressursutnyttelse, mindre byråkrati og mer individuelt tilpassede løsninger for elevene.

4. Fraværsgrenser

Det foreslås å fjerne fraværsgrensene i videregående opplæring. Dagens ordning medfører et betydelig press på fastlegeordningen, ettersom elever må oppsøke lege for dokumentasjon av fravær.

Dette representerer en lite hensiktsmessig bruk av helseressurser og bidrar til økt ventetid for pasienter med reelle medisinske behov. Skolene bør i større grad kunne håndtere fravær gjennom lokal oppfølging og tillitsbaserte ordninger. En avvikling vil redusere byråkrati, styrke relasjonen mellom elev og skole, og frigjøre kapasitet i helsetjenesten.

5. Apotek og legeoppgaver (utvidet perspektiv)

Det foreslås en omfattende gjennomgang av oppgavefordelingen mellom lege og apotek, med mål om en mer bærekraftig og fremtidsrettet helsetjeneste. Farmasøyter representerer en høyt utdannet og underutnyttet ressurs i helsesystemet, og kan i større grad overta oppgaver knyttet til enkle medisinske vurderinger, veiledning og oppfølging.

Dette må ses i lys av de store strukturelle utfordringene i helsetjenesten: aldrende befolkning, økende sykdomsbyrde og en fastlegeordning under betydelig press. Dersom dagens modell videreføres uten endringer, vil kapasiteten i primærhelsetjenesten bli utilstrekkelig.

Ved å flytte lavterskeloppgaver til apotek, kan man:

- frigjøre legetid til komplekse og alvorlige tilstander
- redusere ventetid og øke tilgjengeligheten for innbyggerne
- styrke forebygging og egenmestring i befolkningen

Eksempler på tiltak kan være:

- utvidet rekvireringsrett for enkelte legemidler
- oppfølging av kroniske pasienter med stabile tilstander
- vaksinerings- og enkle helsekontroller

Videre foreslås det å fjerne krav om helseattest fra lege for førerkort opp til 7,5 tonn, og erstatte dette med egenerklæring. Dette er et klassisk eksempel på oppgaver med lav medisinsk merverdi, men høy ressursbruk.

I et større perspektiv handler dette om å modernisere rollefordelingen i helsetjenesten: fra en lege-sentrert modell til en mer tverrfaglig og effektiv struktur, hvor kompetanse brukes der den gir størst verdi.

6. Siviltforsvaret (nasjonalt ansvar og beredskapstenkning)

Det foreslås at finansieringen av Siviltforsvaret overføres fra kommunene til staten. Siviltforsvaret er en nasjonal beredskapsressurs, og finansieringen bør reflektere dette.

I en tid preget av økt geopolitisk usikkerhet, klimaendringer og hyppigere krisesituasjoner, er det avgjørende med en helhetlig og robust nasjonal beredskap. Kommunene har verken økonomiske forutsetninger eller styringsmulighet til å bære dette ansvaret alene.

En statlig finansiering vil:

- sikre lik beredskap uavhengig av kommunens økonomi
- styrke nasjonal koordinering og kapasitet
- tydeliggjøre ansvarsforhold mellom forvaltningsnivåene

Dette er også et prinsipielt spørsmål: Oppgaver av nasjonal karakter bør finansieres nasjonalt. Kommunenes rolle bør være operativ og lokal, ikke finansielt belastende for statlige beredskapsstrukturer.

7. Tilsyn bør utføres av kontrollutvalg.

Det foreslås å redusere statsforvalterens rolle i tilsyn med kommunale tjenester og i større grad basere seg på internkontroll og lokale kontrollutvalg.

Dagens system er preget av en fragmentert kontroll, noe utføres av staten, noe av statsforvalteren og noe av kontrollutvalgene. Langt flere kontrolloppgaver kunne vært gitt til kontrollutvalget i kommunene. Dette hadde forenklet og profesjonalisert kontrollutvalgene og en styrking av kontrollutvalgene og revisjonen.

I et større perspektiv handler dette om å bevege seg til en mer enhetlig styringsmodell. Staten bør sette rammer og mål, mens kommunene får frihet til å finne de beste løsningene lokalt og kontrollere dem via kontrollutvalgene.

8. 110-sentraler (strukturereform og teknologisk utnyttelse)

Det foreslås å redusere antall 110-sentraler til to nasjonale enheter, etter modell fra Finland. Dette vil gi stordriftsfordeler, bedre kompetansemiljøer og mer effektiv ressursbruk.

Dagens struktur er fragmentert og kostbar, og reflekterer i stor grad historiske hensyn fremfor dagens teknologiske muligheter. Moderne digitale systemer gjør det fullt mulig å håndtere nødmeldinger sentralisert uten tap av kvalitet eller responstid.

Dette er et eksempel på nødvendig strukturendring i offentlig sektor, hvor teknologi muliggjør bedre tjenester med færre enheter.

9. Skoleregulering (lokalt handlingsrom og redusert detaljstyring)

Det foreslås å lette på forskrifts kravene i opplæringsloven. Ordet forskrift går igjen i opplæringsloven 112 ganger. Det er krav om forskriftsfesting av skolerute, SFO-vedtekter og lignende. Dette bør være opp til skoleeier å håndtere.

Dagens regelverk er preget av omfattende detaljstyring fra staten, som begrenser kommunenes mulighet til å tilpasse tilbudet til lokale forhold.

I et større perspektiv handler dette om å forenkle prosesser rundt beslutninger, det er greit å at skoleeier (kommunestyret) må fatte ett vedtak med å gjøre det i forskriftsform med tilhørende for- og etterarbeid er unødvendig.

10. Digital hjemmeoppfølging (nasjonal standardisering og skalering)

Det foreslås nasjonal standardisering av digital hjemmeoppfølging. Manglende standarder i dag fører til fragmenterte løsninger, høyere kostnader og dårlig samhandling mellom kommuner og helseforetak.

Digital hjemmeoppfølging er en nøkkel til å møte fremtidens omsorgsbehov. For å lykkes må løsningene være skalerbare, interoperable og enkle å implementere.

Nasjonale standarder vil:

- redusere utviklingskostnader og dobbeltarbeid
- sikre bedre informasjonsflyt og pasientsikkerhet
- gjøre det enklere for små kommuner å ta i bruk teknologi

Dette er et eksempel på et område hvor staten bør ta en sterkere koordinerende rolle, samtidig som kommunene står for tjenesteleveransen.

11. Helse- og omsorgsbygg (standardisering og investeringskontroll)

Det foreslås å utvikle nasjonale standarder for helse- og omsorgsbygg. I dag bruker kommunene betydelige ressurser på planlegging og prosjektering, ofte med stor variasjon i kvalitet og kostnadsnivå.

Standardisering vil redusere kommunens planleggingstid og prosjekteringskostnader, gi bedre prosjekt styring. Samt sikre kvalitet og funksjonalitet.

I et større perspektiv handler dette om å profesjonalisere kommunal eiendomsutvikling og redusere risikoen i store investeringer. Med økende press på kommunale budsjetter er det avgjørende å få mer igjen for hver investerte krone. I tillegg vil det offentlige få stordriftsfordeler da slike bygg kan prefabrikeres og masseproduseres. Dette vil få kosnadene ned.